SAVITAIPALE

KIRKONKYLÄN OSAYLEISKAAVA
ETELÄINEN OSA

YMPÄRISTÖARVIOINTI

Tästä julkisesta raportista peitetty joitakin uhanalaisen lajin tarkkoja esiintymistietoja kartoilta.

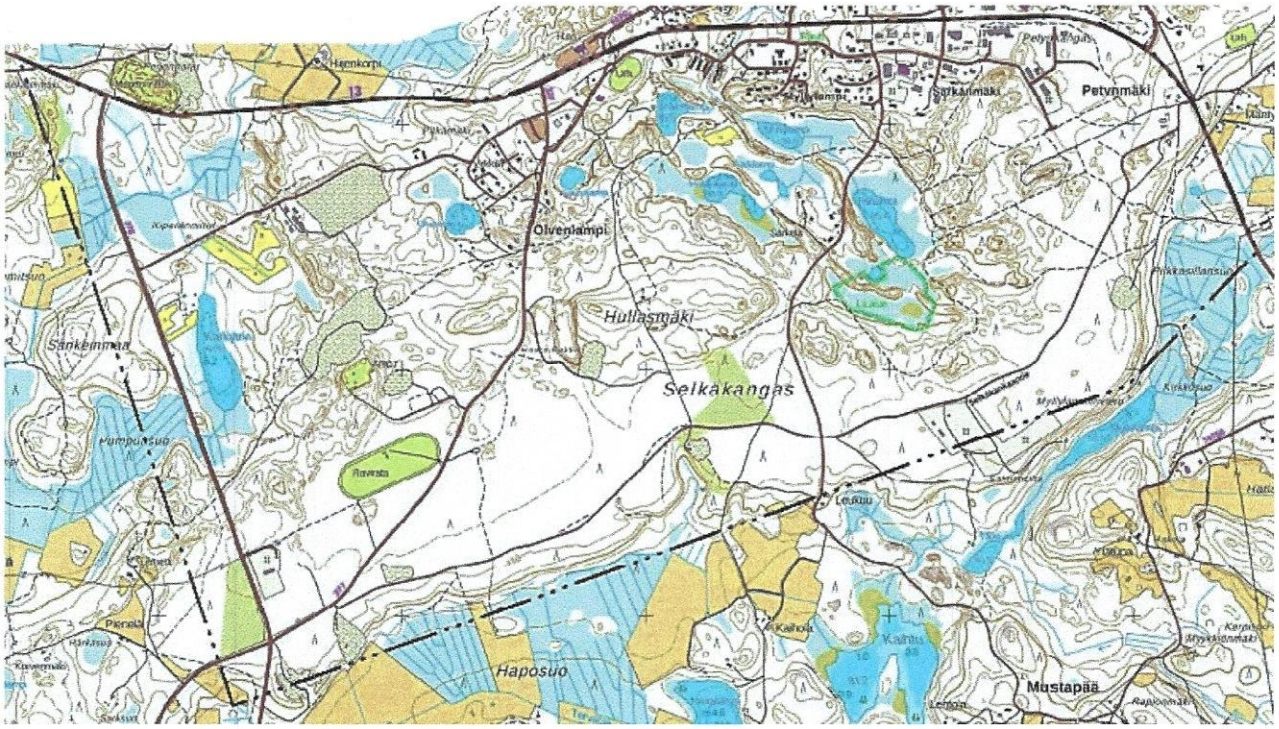

Jouko Sipari

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO 3

INVENTOINNIN TULOKSET OSA-ALUEITTAIN 4
1. Taavetintien ja Tuohikottintien välinen alue 4
2. Hullasmäen alue 6
3. Suppalammet Hullasmäen pohjoispuolella 7
4. Myllylammen taajama 8
5. Selkäkangas ja Petynkangas 10

YHTEENVETO 13

Kansikuva: Kirkonkylä osayleiskaavan eteläinen osa, suunnittelualue.

JOHDANTO

Savitaipaleen kirkonkylän osayleiskaavan eteläistä osaa varten (kansikuvan kartta) tehtiin alueidenkäyttölain mukainen ympäristöarviointi maalis-elokuussa 2024. Työssä inventoitiin suunnittelualueen luonnonsuojelulain 29§ mukaiset suojellut luontotyypit, metsälain 10§ mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt, vesilain 15a§ ja 17a§ tarkoittamat pienvedet sekä muut arvokkaat kohteet. Suunnittelualueen eläin- ja kasvilajiston inventoinnissa arvioitiin uhanalaisten lajien (Luonnonsuojelulaki 46§) ja erityistä suojelua tarvitsevien lajien (LSL 47§) sekä luontodirektiivin liitteen IV(a) lajien esiintymisalueiksi sopivia kohteita. Ympäristöarvioinnissa päivitettiin suunnittelualueen lajiston ja muiden luontotekijöiden nykytilanne.

Suunnittelualueen lajisto kartoitettiin suunnittelualue läpi käyden kesä-elokuun aikana. Lajiston lisäksi kartoituksen yhteydessä tutkittiin alueelta myös mahdolliset rauhoitettavat tai suojelua vaativat biotoopit sekä mahdolliset uhanalaisille lajeille soveltuvat elinympäristöt, merkittävät maisemakokonaisuudet sekä mahdolliset muut arvokkaat luontotekijät sekä arvioitiin alueen maaperä- ja vesiolosuhteita ekologiselta ja maankäytön suunnittelun kannalta. Liito-oravan mahdollista esiintymistä tai merkkejä esiintymisestä suunnittelualueella selvitettiin koko alue läpikäyden maaliskuussa 2024. Lajin mahdollista esiintymistä suunnittelualueella seurattiin myös kasvikartoituksen yhteydessä lajille mahdollisesti sopivissa elinympäristöissä. Linnustoselvitys tehtiin kolmella käyntikerralla touko-kesäkuussa, osin eri vuorokauden aikoina, jotta mahdolliset yöaktiiviset lajit tulisi myös kartoitetuiksi. Alueen linnustoa seurattiin myös kasviselvitysten yhteydessä. Sudenkorentoja ja päiväperhoslajistoa (erityisesti kirjoverkkoperhosen mahdollista esiintymistä) selvitettiin usealla käyntikerralla kesä-syyskuussa sekä kasvi- ja linnustokartoituksen yhteydessä. Tulosten koonnassa on hyödynnetty havaintoaineiston lisäksi myös aiempia luontoselvityksiä (mm. Sipari 2013, Haimakka ja Pudas 2023) sekä muita alueelta ilmoitettuja havaintoja (Laji.fi, Tiira.fi).

TULOKSET OSA-ALUEITTAIN

1. Taavetintien ja Tuohikottintien välinen alue (Kartta 1.)

Suunnittelualueen länsiosa on pääosin Salpausselän proksimaalisivua suppineen, soraharjuineen ja sedimenttinotkelminen (hiekkaa ja hietaa). Alueen eteläosa rajautuu Salpausselän laakeaan ja loivasti kumpuilevaan distaalisivuun (hietapitoista soraa). Alueen länsiosassa, Taavetintien varressa, sedimenttialtaat ovat soistuneet (Pumpurisuo ja Kärkjärvi sen osana sekä Lammitsuo). Uuhijoki virtaa Lammitsuon kautta Kuolimoon. Länsiosan sedimenttialtaat rajautuvat osa-alueen keskiosan harjujaksoon, jonka itäpuolella on hietapitoisen soran muodostama, loivasti kumpuileva mäkialue. Idässä mäkialue laskee laakeaan sedimenttipohjisen altaaseen ja sen suppaan (Olvenlampi) ja rajautuu lopulta loivaan distaalirinteeseen Mikkelintien laidassa.

Osa-alueen keskiosassa on useita varsin laajoja soranottoalueita, muutamia entisiä peltoja sekä ampumarata. Keskiosan ja länsirajan suot on ojitettu ja Uuhijokea on paikoin ruopattu osa-alueella. Osa-alueen koillisrinne on pientaloaluetta. Keskiosassa on pieni teollisuusalue ja soranottoalue, joiden ympäristössä on melko laajalti joutomaita. Ampumaradan koillispuolella on vanha peitetty kunnan kaatopaikka, joka kasvaa nuorta mäntyä. Osa-alueella on itä/länsi suuntaista tiestöä ja runsaasti metsäkoneiden ajouria. Alueen metsät ovat talousmetsiä, osa ensiharvennusvaiheen metsiä ja osa keski-ikäistä harvennettua metsää. Luoteisosan Lammitsuon ojittamattoman alueen metsät olivat 2013 kookasta kuusivaltaista kangasmetsää, jossa oli todettavissa myös korpimaisia piirteitä. Osa-alueen pohjoisrajalla, Uuhijoen ympäristössä, todettiin 2013 liito-oravalle (direktiivilaji) soveliasta elinympäristöä ja Mikkelintien pohjoispuolella pellon reunahaavikossa todettiin merkkejä lajin oleskelusta alueella (Kartan 2. keltaisella värjätyt alueet). Eteläisimmässä keltaisella merkityllä alueella (ojittamaton osa Lammitsuosta) todettiin 2010-luvulla useampana vuonna myös pikkusiepon reviiri. Sänkeinmaan mäkialueella ja Lammitsuon alueella on tehty laajoja avo- ja harvennushakkuita, jotka ovat ulottuneet paikoin myös Mikkelintien pohjoispuolelle (Ilmakuva 1.). Liito-oravaa tai merkkejä lajin olemassaolosta alueella ei ole enää todettu eikä alueella ole liito-oravalle soveliaita elinymäristöjä. Uuhijoen varteen jätetty suojavyöhyke on estänyt Uuhijoen tilan heikkenemisen ja joen karvaukonkorento -populaatio on säilynyt hakkuista huolimatta.

Soranottoalueet ovat laajentuneet merkittävästi kymmenen vuoden aikana (vrt. Kartta 2. ja Ilmakuva 1.) . Soranottoalueen läpi kulkeva pohjoinen tielinja on siirtynyt hieman etelämmäs, pois korkealta harjulta. Tielinjan muutos kauemmas kangasvuokon ja kanervisaran kasvupaikoista harjun laella on edesauttanut lajien säilymistä alueella (kasvupaikka merkitty Karttaan 2.). Soranottoalueet ovat jatkuvassa muutoksessa eikä v. 2013 todettua törmäpääskyjen yhdyskuntaa ole enää todettu alueella. Harvennushakkuut Olvenlammen ympäristön metsissä ovat muuttaneet kasvillisuuden rakennetta mutta lajistomuutokset ovat olleet vähäisiä. Ampumaradan ja raviradan ympäristön muutoksilla ei ole ollut merkittävää vaikutusta alkuperäislajistolle. Joutomaiden hiljalleen kasvaessa uusia kulottuuribiotooppien lajeja on tullut joutomaille lisää.

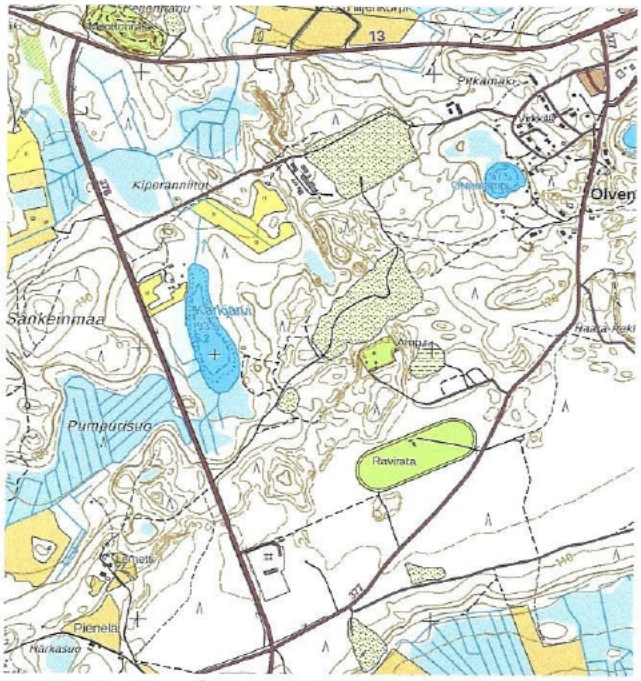

Kartta 1. Osa-alueen eteläosa on deltaa ja keskellä on harjujakso (soranottoalueet).

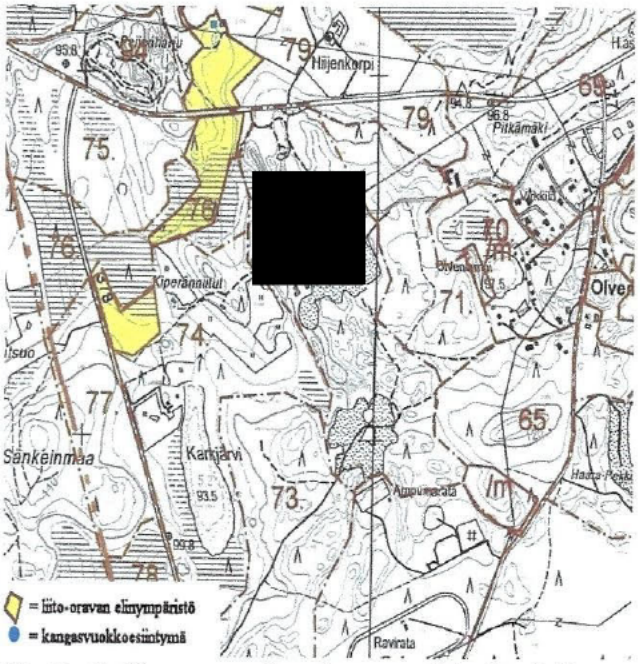

Kartta 2. Kangasvuokon kasvupaikka harjulla soranottoalueen pohjoispuolella.

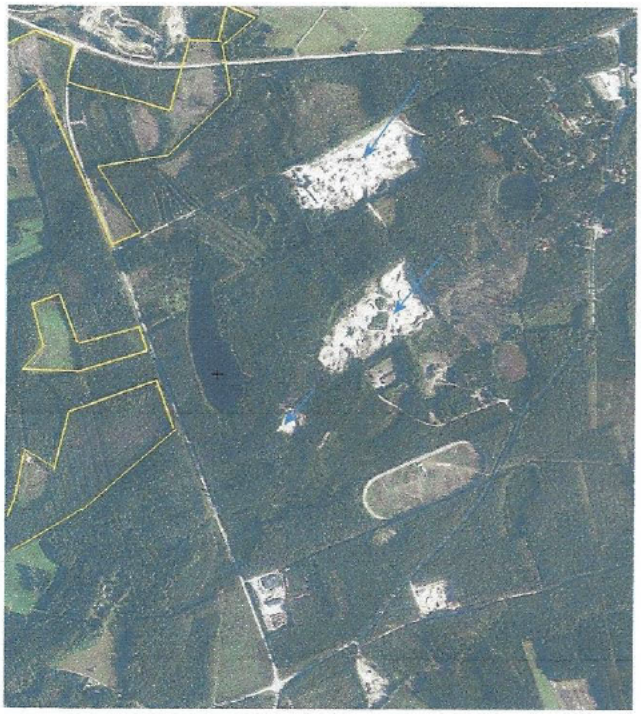

Ilmakuva 1. Luoteis- ja länsiosan avohakkuut (keltainen rajaus), sorakuopat (siniset nuolet).

Lajistomuutokset eu-dystrofisessa Olvenlammessa ja eutrofisessa Karkjärvessä ovat olleet vähäisiä kymmenen viime vuoden aikana. Molemmissa vesissä on todettavissa vähittäistä umpeenkasvua.

<u>Osa-alueen luonnon monimuotoisuus</u> on laskenut Lammitsuon ja Uuhijoen varren avohakkuiden vuoksi. Iäkkäiden metsien avohakkuilla on ollut selvä heikentävä vaikutus hakatun alueen lajistoon (mm. liito-orava ja pikkusieppo hävinnyt alueelta). Alueen muun osan luontotekijät ovat säilyneet ihmistoiminnan vaikutuksesta huolimatta ennallaan alkuperäislajiston osalta. Moni biotooppityyppi on kuitenkin supistunu (esim. harju- ja metsäbiotoopit).

2. Hullasmäen alue (Kartta 3.)

Sunnittelualueen keskiosan Hullasmäen on laakea moreenimäki. Mäen alarinteet ovat glasifluviaalista sedimenttiä, pohjoisrinne on hiekka- ja hietapitoista soraa ja etelärinne hietapitoista hiekkaa tai soraa, erityisesti mäen juurella on hietamaata. Mäen itä- ja länsirinteet ovat melko jyrkkäprofiilisia rajautuen harjuainekseen. Mäen länsipuolella on pienialainen delta ja sen vieressä vanha ja uusi sorakuoppa (Haara-Pekko). Pohjoisrinne on deltan proksimaalisivua, jonka ansiosta siellä on useita pieniä morrenikumpuja ja pienialaisia suppia (Kuva 1.). Pohjoisrinne rajautuu pohjoisessa ja koillisessa pieniin harjuihin ja suppalampiin.

Kuva 1. Kumpu/kuoppamoreenirinteet ovat tyypillisiä Hullasmeäen pohjois- ja luoteisrinteillä (kuva v. 2013).

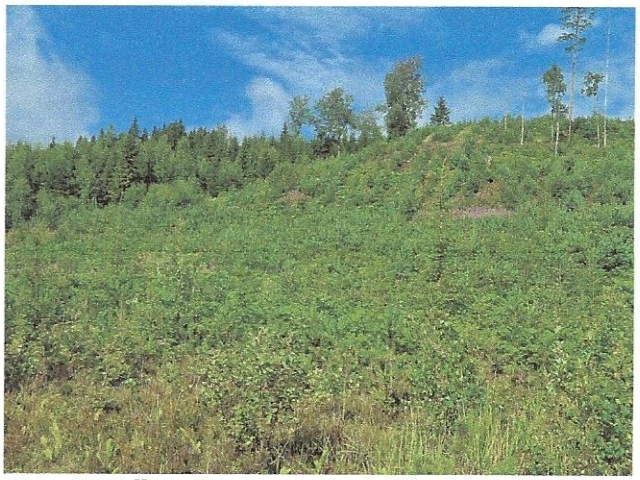

Kuva 2. Hullasmäen itäosan avohakkuu (kuva v. 2024). Myös pohjoisrinteessä on suoritettu avohakkuita.

Kartta 3. Hullasmäki rajautuu etelässä Selkäkankaan deltaan ja pohjoisessa sarjaan suppalampia.

Ilmakuva 2. Hullasmäen laajat avohakkuut näkyvät ilmakuvassa vaaleanvihreinä tai ruskeina alueina.

Hullasmäen lakialueen ja eteläsivun metsät ovat mäntyvaltaisia kuivia kankaita (VT, CT) . Mäen pohjois- ja itärinteillä kenttäkerroslajisto indikoi MT/OMT-kangasta ja kuusen osuus puustossa kasvaa. Hullasmäen alueen kasvilajisto on todettu monipuoliseksi mutta tavanomaiseksi ja lajistossa tapahtuneet muutokset ovat olleet vähäistä. Mäen kautta tapahtuvan jatkuva liikenteen ansiosta kulttuuribiotoopeille tyypillinen kasvilajisto on yleistynyt jonkin verran. Sen sijaan rakenteellisesti Hullasmäen metsissä on tapahtunut selkeä muutos. Kymmenen viime vuoden aikana alueella on tehty varsin laajoja avohakkuita erityisesti mäen pohjois- ja itärinteessä (Kuva 2.). Tästä johtuen kookaspuustoista metsää Hullasmäen alueella ei juuri ole todettavissa.

Linnustossa metsien avohakkuut ovat vähentäneet tyypillisten metsälajien (esim. käpytikka, palokärki, peippo ja lepälintu) määriä alueella. Hakkuista on hyötynyt mm. metsäkirvinen, joka viihtyy myös hakkuualueilla ja hakkuualueiden reunamilla. Uhanalaisia lintulajeja aslueella ei ole todettu.

Sudenkorentoja tai perhosia ei alueella inventointikerroilla todettu eikä alueella todettu merkkejä liito-oravan oleskelusta alueella. Alueella ei ole ollut liito-oravalle sopivaa elinympäristöä. Lepakoita ei Hullasmäen alueella todettu inventointikerroilla.

Hullasmäen alueen lajisto on pysynyt melko vakaana mutta metsät elinympäristönä ovat laajalti vähentyneet ja sen myötä metsille tyypillinen eläinljisto on myös taantunut. Kasvilajistossa muutokset hakkuiden vuoksi ovat olleet vähäisiä. Hullasmäen lajisto on todettu tavanomaiseksi.

3. Suppalammet Hullasmäen pohjoispuolella (Kartta 4.)

Saunalammen – Piklammen alue Hullasmäen ja Myllylammen taajaman välissä on luode-kaakko -suuntaisten harjujen ja niiden välisten lampien muodostama alue (Kartta 4., Ilmakuva 3.). Osa lammista on muodostunut suppiin. Alue on pinnanmuodoiltaan vaihteleva ja merkittävä pienmaisema. Alueen kaakkoisosassa harjujen välisellä sedimenttimaalla on muutamia taloja. Mustapääntie kulkee harjujen poikki talojen ja Piklammen luoteispään välistä. Muut polut ja pikkutiet ovat harjujen suuntaisia.
Alueen keskellä olevat matalat lammet, Hullaslampi, Särkilampi ja Myllylampi, ovat asutuksen ja pienten viljelysten hulevesien rehevöittämiä. Lampien rantoja kiertää paikoin järviruokovyöhyke ja rehevöitymistä indikoivia vesikasveja (mm. ulpukkaa ja uistinvitaa) oli todettavissa varsin runsaasti. Saunalampi ja Ahvenlampi ovat varsin luonnontilaisia. Ranta-asutus on aiheuttanut vain lievää rehvöitymistä lammissa. Suurempikokoinen Piklampi lampiketjun ylimpänä lampena on säilynyt luontonsa puolesta hyvin. Piklammessa kelluslehtisiä on niukemmin ja rantoja kiertää saravyöhyke (pääasiassa jouhisaraa). Piklammen rannat ovat rakentamattomia eikä lampeen ole päässyt merkittäviä ravinnevalumia. Piklampi on vesilintujen suosima vesi. Lammella on todettu pesivänä mm. telkkä, sinisorsa, tavi haapana ja heinätavi (VU-laji) sekä viime vuosina yksittäisiä naurulokkipareja (VU-laji).

Piklammen eteläpuolella luonnontilainen suojeltu varpuäme on osa Piklammen valuma-aluetta (Kartta 4., Ilmakuva 3.). Suon luoteisreunassa on pieni suppalampi ja matalat harjujaksot ovat alueelle tunnusomaisia. Rämeen kasvilajisto on monipuolinen mutta tavanomainen. Suon pienialaisuudesta johtuen suon linnusto on vähälajinen: mm. metsäkirvinen, metsäviklo, taivaanvuohi (NT-laji), kulorastas, mustarastas, peippo ja punarinta. Suo on sekä biotooppina että lajistonsa puolesta edustava luonnontilainen räme (Kuva 3.) ja pienine harjuineen se on myös maisemallisesti merkittävä.

Osa-alueen harjut ovat mäntykankaita (VT, alarinteet MT) ja harjujen alarinteet kuusivaltaisia tuoreita kankaita (MT). Soiden reunojen kuusivaltaisilla paikoilla oli todettavissa korpimaisia piirteitä. Joillakin harjurinteillä oli todettavissa myös lehtomaisuutta (OMT). Puusto alueen matalilla harjuilla on keski-ikäistä. Harjuilla 2013 inventoidut kangasvuokko -populaatiot ovat säilyneet entisen kokoisina (Kartta 5.). Lampien ympäristön alavammat alueet kasvavat ensiharvennusvaiheen taimikkoa. Viime vuosina alueella ei ole tehty merkittäviä hakkuita, sen sijaan monet taimikotovat kasvaneet ensiharvennusvaiheeseen. Metsämaiden lajisto todettiin

monipuoliseksi mutta tavanomaiseksi. Piklammen läheisellä tieleikkauksella v. 2013 todettu masmalokasvusto on edelleen elinvoimainen. Kasvusto lienee tullut paikalle ihmistoiminnan myötä.

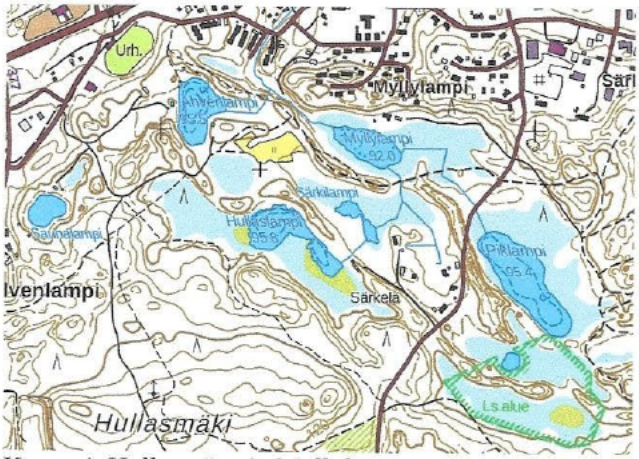

Kartta 4. Hullasmäen ja Myllylammen taajaman välissä on laaja sedimenttiallas harjuineen ja lampineen.

Kuva 3. Piklammen eteläpuolen varpurämettä, taustan pieni harju erottaa suon Piklammesta.

Ilmakuva 3. Hullasmäen ja Myllylammen taajaman väliset lammet harjujaksoineen. Piklampi ja sen eteläpuolen suo kuvan oikeassa alakulmassa.

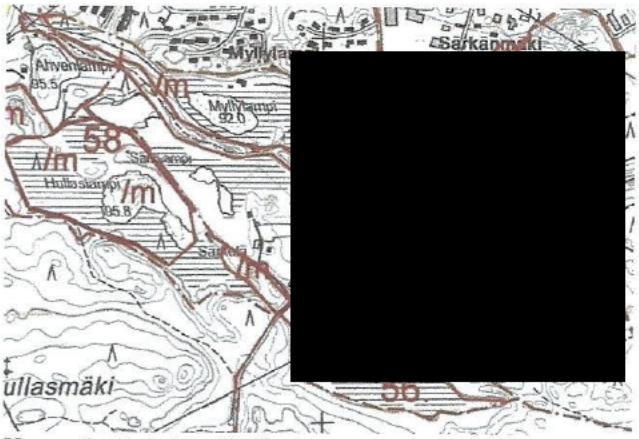

Kartta 5. Harjujen, Hullaslammen ja Piklammen alueen maisema- ja luontotekijät ovat säilyneet merkittävinä (kartta v. 2013 inventoinnista).

Alueen biodiversiteetti (lajiston ja biotooppien moninaisuus) on säilynyt hyvällä tasolla ja alue on säilyttänyt myös maisemalliset erityispiirteensä hyvin. Alueen harjujaksot sekä Piklampi ja sen eteläpuolen luonontilainen suojeltu suoalue harjuineen ja suppineen muodostaa merkittävän paikallismaiseman kokonaisuuden ja on tärkeä elinympäristö monille kasvi- ja elinlajeille (Kartta 5.). Alueen luontarvot ovat säilyneet hyvin ja alue tulisi säilyttää nykytilassaan.

4. Myllylammen taajama (kartta 5.)

Myllylammen tajama Lappeenranta-Mikkeli -tien eteläpuolella on rakennettu osin deltan harjusroarinteeseen ja osin deltan proksimaalipouolen sedimenttipohjaiseen notkelmaan. Notkelman kautta virtaa Myllyoja eteläpuolen suppalammista Kuolimoon. Alkuperäislajisto notkelman alueella indikoi keskiravinteista lehtoa mutta alue on täysin rakennettu. Deltan länsiosan päällä on mm. urheilukenttä ja huoltamo ja deltan itäosassa Särkänmäen ja Petynkankaan teollisuusalue. Väliseen notkelmaan jää Myllylammin pientaloalue tiestöineen (Kartta 5.)

Osa-alueen kasvilajisto on monipuolinen. Tavanomaisen lehtojen ja kangasmetsien lajiston lisäksi kultturibiotoopeille tyypillistä lajistoa on todettavissa paljon. Koska merkittävää rakentamista alueella ei ole ollut, lajisto on varsin vakaa. Uhanlaisia tai rauhoitettuja kasvilajeja ei ole todettu.

Monipuolinen kasvilajisto ja erilaiset biotoopit ylläpitävät alueella monipuolista linnustoa. Myllylammin ja Selkäkankaan alueellaa on tehty yli kymmenen vuotta talvi- ja kesälaskentoja, joiden perusteella lintulajisto ja reviirimäärät ovat vuosivaihtelusta huolimatta olleet varsin vakaat. Hieman vaativampia alueella esiintyviä lajeja ovat mm. mustapääkerttu, viitakerttunen, sirittäjä ja lehtokerttu. Uhanalaisia lintulajeja ei ole todettu.

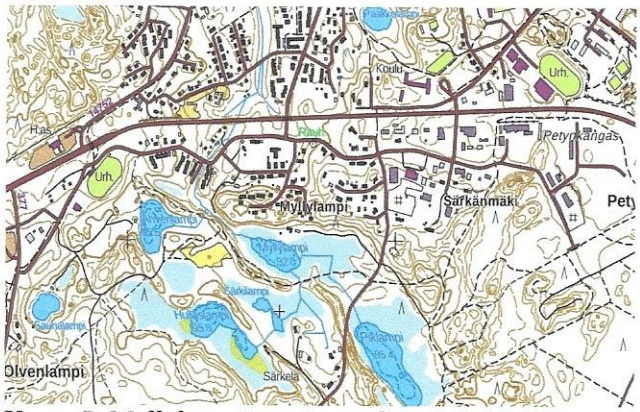

Kartta 5. Myllylammin taajama ulottuu etelässä aina Ahven- ja Myllylammille asti.

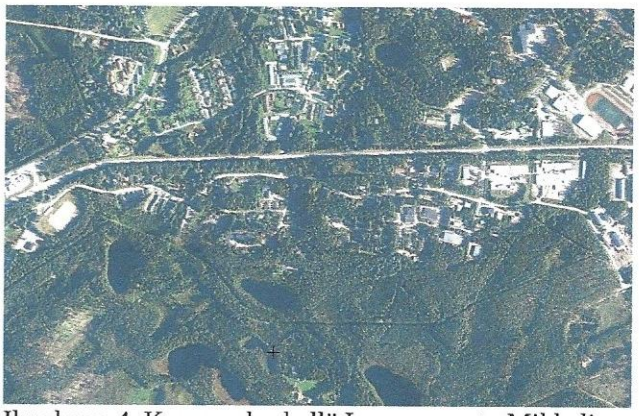

Ilmakuva 4. Kuvassa keskellä Lappeenranta-Mikkeli valtatie, Myllylammin metsätaajama tien eteläpuolella.

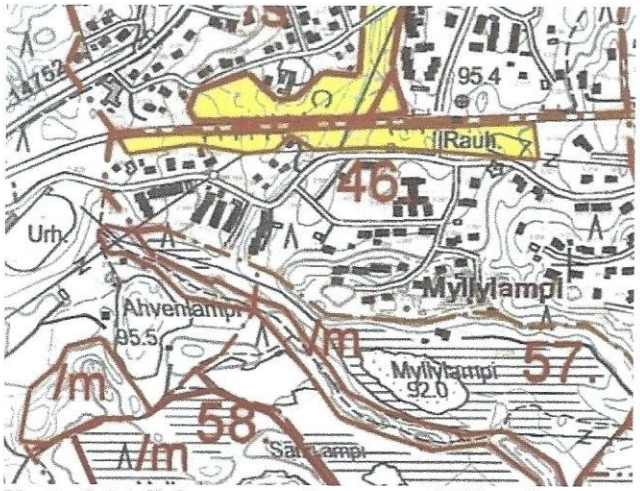

Kartta 6. Myllylammen taajamassa v. 2013 todettua liito-oravan elinympäristöä (havaittu jälkiä ja jätöksiä).

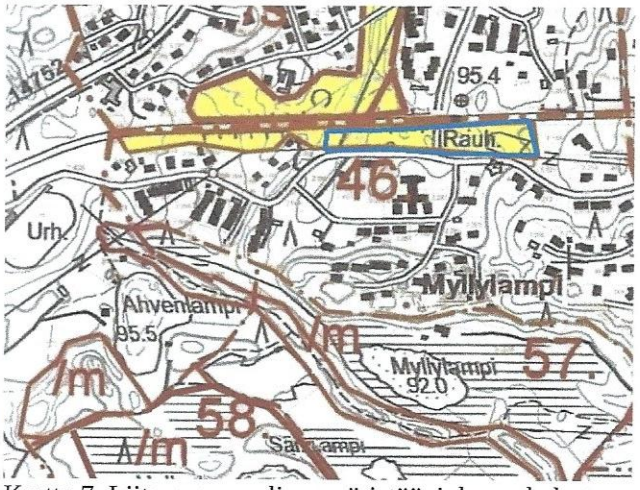

Kartta 7. Liito-oravan elinympäristöä, joka on hakattu tai voimakkaasti harvennettu (sininen rajaus).

2013 inventoinnissa lehtomaisessa notkelmassa todettiin runsaasti iäkästä kuusi- ja lehtipuustoa sekä kolopuita. Myllylammen taajamasta keskustaan lähtevän Kievarintien ja Urheilutien risteysalueella todettiin liito-oravan jälkiä ja jätöksiä. Urheilutien ja Mikkelintien välinen alue todettiin olevan osa liito-oravan elinymristöä (Kartta 6.). Muutamaa vuotta myöhemmin risteysalueen puustoa oli harvennettu ja lähes kaikki kookkaat puut kaadettu pois (Kartta 7., sininen rajaus). Muu osa todetusta liito-oravan elinympäristöstä notkelman alueella on edelleen ennallaan (Kartat 6. ja 7.). Muita merkittäviä muutoksia metsäisessä Myllylammin taajamassa ei ole seurannan aikana todettu. Kokonaisuutena Myllylammin alueen biodiversiteetti (lajisto ja biotoopit) on säilynyt ennallaan viimeisen kymmenen vuoden ajan.

5. Selkäkangas ja Petynkangas (Kartta 8.)

Mikkelintien ja Taavetintien välinen Selkäkangas ja Petynkangas ovat osa laajasta sulamisvesivirtojen muodostamasta laaja deltasta. Deltan hienojakoisista maa-aineksista muostunut jyrkkä distaalisivu on etelään ja kaakkoon. Deltan lakialue on loivasti kumpuilevaa tai tasaista maata, jonka maaperä on hiekkaa, rapakivisoraa ja paikoin hietapitoista soraa tai pelkkää hietaa (esim.. raviineissa ja supissa). Deltan proksimaalisivu on profiililtaan vaihtelevaa suppien, raviinien ja moreenikumpujen kirjomaa aluetta. Pääosin maaperä proksimaalisivulla on hiekkaa, soraa ja hietaa. Karu, kuuma ja kuiva maaperä kasvukaudella rajaa lajistoa merkittävästi mutta Selkäkankaan olosuhteisiin sopeutuneet lajit muodostavat lajistollisesti varsin vakaan ekosysteemin eikä siinä ole tapahtunut oleellisia muutoksia.

Deltan lakialueet ovat mäntyä kasvavaa kangasta (VT/CT). Muita puulajeja kasvaa alueella varsin vähän (Kuva 4.). Myös distaalireuna on mäntyvaltaista (VT/CT-kangasta, paikoin ClT-kangasta), samoin proksimaalisivun hieta- ja hiekkamaat. Hieman enemmin kuusta ja koivua on todettavissa muutamilla suppa-alueilla sekä Selkäkankaan pohjoisreunan moreenipeitteisillä mäillä, joilla kenttäkerroslajisto indikoi MT/OMT kankaita. Lisäksi yhdellä pienellä kumparealueella Selkäkankaan itäosassa kasvoi runsaasti lehtipuita ja kenttäkerroslajisto indikoi VRT-lehtoa. Deltan lakialueen ja distaalireunan kasvilajisto on alueella melko niukka ja tavanomainen, vain OMT- ja VRT -tyypin saarekkeissa oli todettavissa runsaammin lajistoa mutta niilläkin lajisto todettiin tavanomaiseksi.

Deltan alue on intensiivisen metsätalouden aluetta. Alueen mäntymetsät ovat korkeintaan kesi-ikäisiä. Merkittävä osa alueen metsistä on ensiharvennettua tai nuorta taimikkoa (Kuva 5). Avohakkuualueet ovat varsin laajoja (Ilmakuva 5.). Kolo- ja lahopuuta alueella on niukasti. Kasvilajisto on alueen kokoon nähden niukka. Marjoja tuottavat lajit, kuten puolukka ja mustikka, menestyvät deltalla hyvin. Tehokkaalla metsätaloudella ei näytä olleen merkittävää vaikutusta deltan kasviekosysteemiin eikä mahdolliset avohakkuut vaikuttane merkittävästi alueen kasvilajistoon.

Kangasvuokkoa lukuuntottamatta rauhoitettuja tai uhanalaisia kasvilajeja ei Selkäkankaalla ja Petynkankaalla ole todettu. Kangasvuokko (VU-laji) menestyy deltan hietaisimmilla paikoilla ja kangasvuokkojen kanta on ollut vakaa (Kartta 9.) Petynkankaan teollisuusalueen kangasvuokkojen siirto toiselle alueelle merkitsee Petynkankaan osalta kasvilajiston statuksen laskua. Petynkankaan alueelle ei tällöin jää enää merkittäviä kasvilajeja, jotka pitäisi ottaa huomioon alueen maankäyttöä suunniteltaessa. Alueen todettuja silmälläpidettäviä lajeja ovat nummilieko, sarjatalvikki ja kelta-apila, joidenkasvupaikat on merkitty Karttaan 9.

Petynkankaan ja Selkäkankaan lintulajisto on melko niukka ja reviiritiheydet alhaisia (kuivat ja paahteiset mäntykankaat ovat luontaisesti niukkalajisia). Menestyvät lajit voivat kuitenkin esiintyä runsaana, esim. metsäkirvinen ja kehrääjä (NT-laji). Lajisto on ollut varsin vakaa vuosittaisista kannanvaihteluista huolimatta. Petynkankaan ja Selkäkankaan tyyppilajeja ovat olleet mm. peippo, metsäkirvinen, käki, leppälintu ja kehrääjä. Leppälintujen reviirejä on Selkäkankaalla varsin taajaan, koska alueelle on viety lajille sopivia pesäpönttöjä. Metsäkirvisen ja peipon ohella yksi yleisimmistä Petynkankaan ja Selkäkankaan lajeista on ollut kehrääjä, joka on sopeutunut hyvin kuumien kangasmetsien olosuhteisiin. Kehrääjien reviirit löytyvät tyypillisesti taimikoiden aukkopaikoilta ja hakkuuaukeiden reunoilta (11 reviiriä 2024) (Kartta 9.). Laji voi hyötyä Petynkankaan ja Selkäkankaan mahdollisista avohakkuista.
Direktiivilajeista (lintudirektiivi I) Selkäkankaalla tavataan säännöllisesti kangaskiuru, kehrääjä, pyy ja teeri. Lajien elinympäristöä tulisi erityisesti suojella. Kangaskiurun reviirit ovat

Selkäkankaalla sijoittuneet deltan distaalireunojen harvpuustoisiin männiköihin tai hakkuuaukeiden laiteille. Kehrääjän reviirit on todettu säännöllisesti taimikoiden aukkoaikoissa tai hakkuaukeiden reunoilla. Pyytä ja teertä on todettu erityisesti nuorissa taimikoissa Selkäkankaan itäosissa ja Petynkankaan länsiosissa (Kartta 9.). Kaikki neljä lajia ovat mitä ilmeisimmin hyötyneet metsien hakkuista. Osa metsälajistosta (esim. peippo, leppälintu ja käpytikka) kuitenkin kärsii metsien hakkuista. Näiden lajien joukossa ei kuitenkaan ole uhanalaisia lintulajeja.

Selkäkankaan mäntykankaat ovat lähes yksilajisia ja puusto on varsin nuorta. Liito-orvavalle soveliaita elinympäristöjä deltan alueella (Kuva 4.) ei ole eikä lajia todettu alueella. Myöskään lepakoille ei deltan alue ole merkittävä ruokailu- tai lisääntymisalue (Haimakka ja Pudas 2023).

Kartta 8. Selkäkangas ja Petynkangas Mikkelintien ja Taavetintien välissä ovat osa laajaa yhtenäistä deltaa (punainen rajaus kartalla).

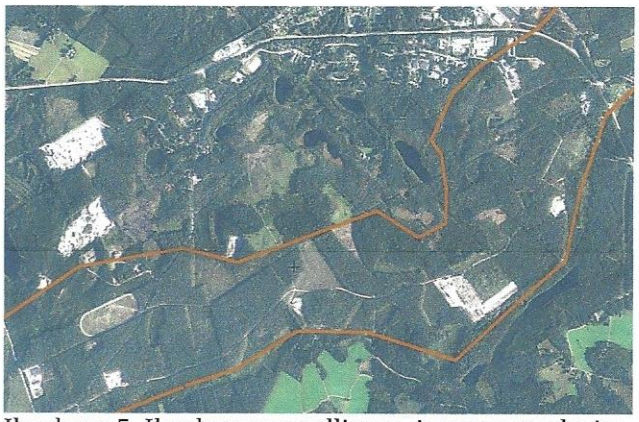

Ilmakuva 5. Ilmakuvassa teollisuus- ja soranottoalueita (valkea). Metsämaa on taimikkoa (vaalean vihreä), nuorta mäntymetsää (vihreä) tai avohakkuita (ruskea).

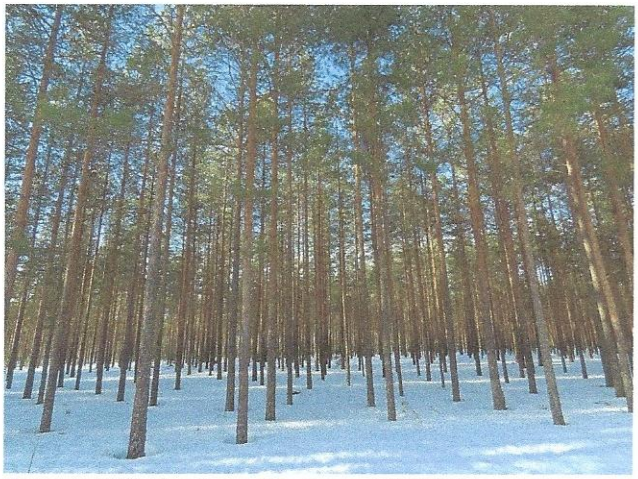

Kuva 4. Selkäkankaan länsiosan VT/MT-kangasta. Kuvattu liito-orava -inventoinnissa maaliskuussa 2024.

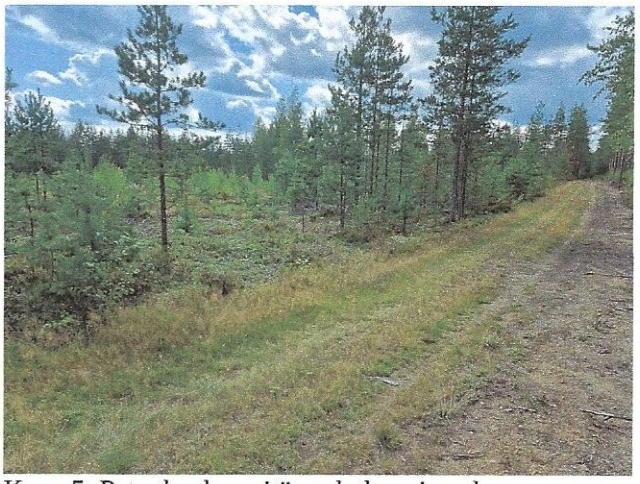

Kuva 5. Petynkankaan itäosa kokonaisuudessaan on mäntytaimikkoa (VT). Kuvaussuunta länteen.

Perhoset ja sudenkorennot keskittyvät kuivien kankaiden aukkopaikoille ja tielinjojen varsille. Vesistöjen ja kosteikkojen puute rajoittaa sudenkorentojen esiintymistä kuivilla kankailla. Muutama laji liikkuu kuitenkin laajalla alueella lisääntymislaueiden ulkopuolella ja näitä lajeja voi havaita myös karuissa ja kuivissa ympäristöissä. Petynkankaan ja Selkäkankaan tienvarsilla ja hakkuaukeiden reunoilla todettiin harvakseltaan tavanomaisia lajeja, jotka liikkuvat laajalti myös lisääntymisympäristön ulkopuolella (mm. liitokorento ja ruskoukonkorento). Paahteiset kangasmetsät eivät houkuttele kovin montaa perhoslajia mutta eräät laajalti liikkuvat yleiset lajit esiintyvät myös kuivilla kankailla (esim. kaaliperhonen, sitruunaperhonen ja niittyhopeatäplä). Petynkankaalla ja Selkäkankaalla todettiin 2024 kymmenkunta perhoslajia, jotka Selkäkankaalla

todettua kirjoverkkoperhosta lukuunottamatta olivat kaikki tavanomaisia lajeja. Kesällä 2024 todettiin kirjoverkkoperhosta (direktiivilaji) Hullasmäen tienristeyksen alueella. Kaksi yksilöä todettiin kesä-heinäkuun vaihteessa useammalla käyntikerralla Hullasmäentien risteyksessä tien molemmilla puolilla harvassa VT-männikössä sekä viereisellä hakkuuaukealla (Kartta 9.). Kokonaisuudessaan Petynkankaan ja Selkäkankaan sudenkorentolajisto ja perhoslajisto todettiin kuitenkin melko suppeaksi ja yksilömärät pieniksi ja lajisto koostui yleisistä lajeista.

Petynkangas ja Selkäkangas ovat perinteistä tehometsätalouden aluetta. Metsiä on avohakattu laajalti, puusto on korkeintaan keski-ikäistä, suurin osa puustosta on nuorta ensiharvennusvaiheen mnännikköä tai mäntytaimikkoa ja hoitoalojen puusto on yksiljaista ja tasaikäistä. Luonnontilaisia metsiä ei alueella todettu, niinkuin ei koko suunnittelualueella. Nykytilassaan Petynkankaan ja Selkäkankaan kangasmetsien biodiversiteetti (lajisto ja biotoopit) on pysynyt vakaana alueen metsien hakkuista huolimatta.

Kartta 9. Petynkankaan ja Selkäkankaan huomionarvoiset lajit (reviirit ja kasvupaikat). Aineisto koottu eri lähteistä (Sipari 2013, Sipari 2021, Haimakka ja Pudas 2023, Pudas 2023, Sipari 2024).

YHTEENVETO

Savitaipaleen kirkonkylän osayleiskaavan eteläisessä osassa on tehty ympäristöarviointi 2013 (Sipari 2013) ja Petynkankaala ja Selkäkankaalla 2023 (Haimakka, Pudas 2023 sekä Pudas 2023). Tässä kokoavassa ympäristöarvioinnissa (Sipari 2024) kerättyjen maastohavaintojen lisäksi on käytetty hyväksi em. lähteiden tietoja sekä lajititeoja muista lähteistä (mm. Tiira.fi, Laji.fi). Yhtenä tavoitteena on ollut selvittää mm. selvitysalueen uontoon liittyviä mahdollisia riski- ja muutostekijöitä syineen.

Suunnittelualueen metsät ovat suurimmaksi osaksi tuoretta tai lehtomaista kangasta. Puusto suunnittelualueella on korkeintaan keski-ikäistä, avohakkuita ja nuoria taimikoita on paljon. Suunnittelualueen eteläosa, Selkäkangas ja Petynkangas, ovat kuivaa kangasmetsää ja alue on ollut jo pitkään tehometsätalouden piirissä. Iäkästä metsää niille tyypillisine lajeineen ei tässä inventoinnissa suunnittelualueella todettu.

Vanhaa metsää ja sille tyypillistä lajistoa todettiin pienenä alana suunnittelualueen luoteiskulmasta vuoden 2013 inventoinnissa. Suunnittelualueen luoteisosassa, Lammitsuon ympäristössä, inventointiin 2013 iäkkäämpi kuusivaltaista korpea (Kartta 2.), joka todettiin liito-oravalle soveliaaksi elinympäristöksi. Korven eteläisimmässä osassa todettiin sekä 2013 että vuoden 2013 jälkeen pikkusiepon reviiri useana kesänä. Korven pohjoispuolella, suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä, todettiin liito-orava pellonreunan vanhassa haavikossa. Korpi ja suunnittelualueen rajalla ollut haavikko avohakattiin 2010-luvun lopulla, jolloin myös iäkkäitä metsiä elinympäristönä suosivat lajit katosivat Lammitsuon alueelta. Liito-orava on lähes kadonnut suunnittelualueen metsistä, ja sitä voi tavata nykyisin vain taajamissa.

Olvenlammen länsipuolen harjulla on todettiin 2013 kangasvuokkoa. Laji on säilynyt harjulla, koska se ei ole kuulunut soranottoalueeseen. Saunalammen pohjoisrinteessä, Hullasmäen pohjoisrinteessä ja pohjoispuolen suppalampien vällisillä harjuilla kasvaa joitakin kangasvuokkoja, jotka todettiin 2013 inventoinnin yhteydessä (Kartta 5.). Petynkankaalla ja Selkäkankaalla todettiin jo 2013 monia kangasvuokon kasvuaikkoja. Vuoden 2023 inventoinnissa (Haimakka, Pudas) ja vuoden 2024 inventoinnissa (Sipari) löydettiin vielä lisää kasvvustoja (havainnot on koottu Karttaan 9.). Kasvustot ovat elinvoimaisia. Lähinnä niiden riskitekijänä lienee rakentaminen ja keräily tai hävittäminen, joka saattaa olla syynä Rikosillan kangasvuokkopopulaation katoamiseen. Metsänhoitotoimet eivät ole vaikuttaneet haitallisesti kangasvuokon esiintyvyyteen suunnittelualueella. Laji voi hyötyä avohakkuista kasvupaikan valon määrän ja paahteisuuden lisäntyessä. Petynkakaan teollisuusalueen kangasvuokkojen siirto muuttaa alueen lajistollisen statuksen tavanomaiseksi, sillä muu todettu lajisto on tyypillistä kangasmetsien lajistoa.

Metsänhoitotoimet eivät ole suunnittelualueen nykymetsissä vaikuttaneet merkittäväst metsälajien menestykseen. Nuorehkojen kangasmetsien tyyppilajisto kestää puuston poiston varsin hyvin. Jotkut lajit voivat jopa hyötyä metsien hakkuista (linnuista esim. metsäkirvinen ja kehrääjä).

Suunnittelualueen vedet ovat pieniä järviä, suppalampia, puroja ja ojia, joista vain pieni osa on luonnontilaisia tai lähes luonnontilaisia (Hullaslampi ympäröivine soineen, Piklampi ja sen eteläpuolen räme (suojeltu alue) sekä Selkäkankaan distaalirinteen lähteet). Suunnittelualueen suot on ojitettu ja Uuhijokea on ruopattu suunnittelualueella. Suunnitelualueen muita pienvesiä vaivaa hulevesien ravinteisuus ja ojitusten aiheuttama humuskuormitus, joka rehevöittää suunnittelualueen vesiä. Rehevöitymiskehitys näkyy eutrofisuutta indikoivien ranta-ja vesikasvilajien runsastumisena ja kasvavana ruskeavetisyytenä. Itse rantarakentaminen suunnitttelualueella on ollut vähäistä eikä se ole vaikuttanut vesiluontoon.

Suunnittelualueen luonnonmaisemat koostuvat harjuista – erityisesti Hullasmäen pohjoispouolen suppalammista ja niiden välisistä harjuista – Hullasmäen ja Petynkankaan länsiosan suppa- ja raviinikentistä sekä Selkäkankaan distallirinteen raviineista. Suunnittelualueen harjut sekä suppa- ja raviinikentät lajistoineen ovat säilyneet varsin hyvin ihmistoiminnan vaikutuksesta huolimatta. Suppa- ja raviinialueilla teiden rakentaminen ja metsäkoneiden ajourat ovat merkittävin maisemaa muokkaava tekijä. Selkäkankaan distaalireunassa puolestaan soranotto muuttaa merkittävästi maisemaa ja soranoton laajentuessa sillä on vaikutusta myös alueen pohjavesivarantoihin. Tienrakennuksesta tai soranotosta ei todettu merkittäviä lajistovaikutuksia mutta maisemalliset tekijät ovat olleet selviä ja pysyviä.

Suunnittelualueen lajisto on tyypillistä alueella esiintyvien biotooppien lajistoa. Kasvilajeista kangasvuokko on uhanalainen laji (VU-laji), jonka esiintymät voi turvata jättämällä kasvualueet nykytilaansa. Metsänhoitotoimia ei kasvupaikoilla tarvitse rajoittaa mutta hakkujätteitä ei tulisi kasata kasvustojen päälle ja ajolinjojen tulisi kiertää kasvupaikat. Kirjoverkkoperhosen (rauhoitettu laji) esiintymisalue tulisi jättä nykytilaansa (Kartta 9.). Muulle lajistolle eri maankäyttömuodot nykylaajuudessaan eivät ole uhkatekijä, osa voi jopa hyötyä ihmistoiminnasta (esim. metsähakkuista).

Suunnittelualueen merkittävät luontokohteet (Kartta 10.) ovat Hullaslampi ja sitä ympäröivät harjut (/m), Piklampi ja sen eteläpuolinen suojeltu räme sekä ympäröivät harjut (/m), Piklammen itäpuolen kangasvuokkoesiintymä (/s), Selkäkankaan deltan distaalirinteen raviini ja sen kangasvuokot Pilkkasillansuon kohdalla (/m, /s), Selkäkankaan deltan distaalirinteen raviini ja sen lähteikkörinne Haposuon edustalla (/m, /s).
Merkittäviä edelleen seurattavia kohteita ovat Olvinlammen alueelle siirrettyjen kangasvuokkojen menestyminen, Piklammen itäpuolen kangasvuokkoesiintymän menestyminen sekä Selkäkankaan deltan runsaimpien kangasvuokkoesiintymien menestys (distaalirinne Leukuun kohdalla sekä deltan päällä oleva esiintymä Hullasmäen eteläpuolella).

Kartta 10. Suunnittelualueen merkittävät luontokohteet.

Tampereella 13.11. 2024

Jouko Sipari, FM biologi

Jouko Sipari
Katajikonkatu 1 F 19
3820 Tampere
jouko.sipari@saunalahti.fi